

موضوع پژوهش:

«نگرش و انگیزه پرستاران و مربیان شاغل در بیمارستانهای عمومی آموزشی و مراکز عالی آموزش پرستاری وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی پیرامون آموزش مداوم پرستاری»

سالگی را در بر می گیرد، همانطور که جامعه با تغییرات سریع و پیشرفتهای تکنولوژی روبرو است. افرادی که تغییرات فوق بر حرفه آنها تأثیرگذار است، باید دانش حرفه‌ای خود را توسعه دهند. آموزش مداوم، یکی از راههای همگام بودن و افزایش معلومات فردی با پیشرفت دانش و علوم است (۱۹۷۷، صفحه ۱۵).

گلدیاک^۲ یادگیری را تغییر دائمی در رفتار می داند که آموزش مداوم پرستاری تسهیل کننده این تغییر در رفتار پرستاران است. نتیجتاً مراقبتهای پرستاری را توسعه و بهبود می بخشد (۱۹۷۷، صفحه ۱۸۱).

شایستگی حرفه‌ای اولین و مهمترین اساس مسئولیت اخلاقی کلیه افراد در حرفه بهداشتی است و آموزش مداوم پرستاری تنها ضمانت کسب و حفظ مهارت مستمر، در حفاظت بیمار و در کیفیت و مراقبتهایی که دریافت می دارد به شمار می آید. باید این موارد به صورت یک تکلیف و مسئولیت فردی برای تمام افراد حرفه‌ای شاغل در سیستم بهداشتی قرار گیرد (هندرسون و نیت^۳، ۱۹۷۸، صفحه ۱۰۶).

پیچیدگی و دشواری حرفه نوین پرستاری در این برهه از زمان، آن چنان چشمگیر است که منتج به وجود آمدن نیازهای آموزشی مداوم و آشنایی پرستاران در زمینه تحولات جدید در علوم بیولوژیکی و اجتماعی گردیده است. این حرکت از طریق شرکت آنان در دوره‌های آموزشی‌ای که توسط سازمانها و مؤسسات آموزش عالی تکوین یافته است، صورت پذیرفته. لذا با توجه به این مهم و تغییرات فاحشی که در نحوه مراقبت از بیماران پدید آمده است و به طور مستمر نیز ادامه خواهد داشت. بدون وجود پرستاران کارآموده و شایسته، ارائه خدمات درمانی در سطح مطلوب غیرممکن است. باید حرفه پرستاری با حرف دیگر پزشکی و تحولات اجتماعی در ارتقاء دانش و نحوه ارائه خدمات بهداشتی در جامعه همگام شود، تا پرستاران بتوانند بطور کامل در مقام خود، کارآئی و لیاقت شغلی از خود نشان دهند. این مهم از طریق شرکت در دوره‌های آموزش مداوم پرستاری^۱ در طی دوران زندگی حرفه‌ای قابل دستیابی است. هامر^۲ معتقد است که حرفه و شغل هر فرد یکی از فعالیتهای عمده او در زندگی است، که معمولاً سنین ۱۸ تا ۶۵

1- Continuing Education In Nursing

2- Hammer

3- Goldiak

4- Henderson and nite

* خانم ماه منیر بنی اسد فوق لیسانس پرستاری روانی
خانم منیرالسادات سید باقر مداح فوق لیسانس آموزش
آقای پرویز کمالی فوق لیسانس آمار

مفصلی مراقبت می کردند، تحقیقی انجام داده اند. در این تحقیق یک گروه دوره آموزشی می دیدند و گروه دیگر در این دوره شرکت نمی کردند. نتیجه گیری نشان داد گروهی که دوره آموزشی دیده بودند دانش و مهارت بیشتری در مقایسه با گروه دیگر که دوره آموزشی ندیده بودند از خود نشان دادند (صفحه ۱۲۷).

روش پژوهش:

۱- نوع پژوهش: این پژوهش یک مطالعه توصیفی تحلیلی^۵ است. در این پژوهش کسب داده ها و اطلاعات جهت توصیف وضعیت موجود در زمینه های نگرش و انگیزه پرستاران و مربیان شاغل در مراکز عالی آموزش پرستاری و بیمارستانهای عمومی آموزشی تهران در رابطه با شرکت آنها در دوره های آموزش پرستاری بوده است.

این پژوهش دارای دو متغیر اصلی، نگرش و انگیزه است. متغیرهای دیگری چون سن، وضعیت تاهل، تعداد فرزندان، مدرک تحصیلی، محل خدمت، سابقه کار، سمت فعلی، میزان حقوق و غیره نیز مورد پژوهش قرار می گیرند.

۲- جامعه پژوهش:

الف - کلیه پرستاران شاغل در سه شیفت در بیمارستانهای عمومی آموزشی وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی.

ب - کلیه مربیان شاغل در مراکز عالی آموزشی پرستاری وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی.

روش گردآوری داده ها:

در این پژوهش ابزار گردآوری داده ها، پرسشنامه بوده است، از ۶ بخش تشکیل شده و توسط پژوهشگر جهت جمع آوری اطلاعات و داده ها در مورد مشخصات واحدهای مورد پژوهش، نگرش و انگیزه آنها در رابطه با شرکت در دوره های آموزش پرستاری تهیه و تنظیم گردیده است.

پژوهشگر شخصاً به مراکز عالی آموزش پرستاری و بیمارستانهای عمومی آموزشی تهران مراجعه و پس از بیان هدف پژوهش و درخواست همکاری از پرستاران واجد شرایط

کوپر^۱ در سال ۱۹۷۲ با تاکید بر مطالب فوق اضافه می کند که پرستاران در آموزش مداوم، نباید متکی به دیگران باشند، بلکه انگیزه و علاقه شخصی از عوامل بسیار مهم است. پیگیری فرد به یادگیری مادام العمر، نشانه حرفه ای بودن او است. این امر برای پرستاران مانند عمل تنفس، از اساسی ترین اعمال است و باید با قبول این مسئولیت و شناخت رابطه آن با حرفه خود وقت و توجه خود را صرف آموزش و یادگیری بیشتر کنند (صفحه ۵۸۰).

ماتیوز و شوماچر^۲ در سال ۱۹۷۹ نیز اهمیت آموزش مداوم در پرستاری را بعلاوه گسترش سریع تکنولوژی پزشکی، قوانین اجتماعی، افزایش افراد در حرف وابسته پزشکی، تغییرات اجتماعی و غیره را، غیرقابل انکار می دانند. (صفحه ۲۱). لسر، تاکاسکی و کاروتینوتو^۳ در سال ۱۹۷۵ باره اهمیت آموزش مداوم پرستاری اظهار می دارند که یادگیری مداوم فرایندی است مادام العمر، و منظور از آن تمام آموزشهای اکتسابی بعد از دوره اولیه پرستاری است هدف از آن قدرت بخشی به پرستار جهت ارتقاء سطح دانش اولیه خود و ارائه مراقبتهای پرستاری در سطح بهتر و با کیفیت مطلوب تر از طریق کسب مهارتهای وسیعتر و گوناگون و ایجاد تغییر در نگرش او است. (صفحه ۱۸۸).

در رابطه با شرکت پرستاران در دوره های آموزش مداوم، انجمن بین المللی آموزش مداوم برای پرستاران در شانزدهمین کنگره خود در سال ۱۹۷۷ خاطر نشان می سازد که در دنیای کنونی احتیاج و نیاز مبرمی برای ادامه آموزش وجود دارد. این انجمن، پرستاران را شخصاً مسئول کسب دانش جدید و شرکت در دوره های آموزش حین خدمت جهت حفظ صلاحیت و شایستگی خود می داند.

بنابر این مهمترین هدف از آموزش مداوم در پرستاری این است که آموزش موجب بسط و گسترش دانش و توانایی پرستاران شود و به آنها کمک کند تا معلوماتی را که کسب کرده اند، حفظ و نگهداری کنند.

درباره تأثیر آموزش مداوم پرستاری برافزایش سطح دانش، معلومات و مهارتهای پرستاران دیکنسون^۴ و دیگران در سال ۱۹۸۵ بر روی دو گروه پرستارانی که از بیماران رماتیسم

1- Cooper

2- Matheus and schumacher

3- Lesser, Tuchalski and Carotinito

4- Dickenson

5- Analy Tical Des Criptive

هر دو گروه «عدم برگزاری و اقدام از طرف مؤسسه مربوطه» دانسته‌اند. دومین عامل در مریبان، عدم داشتن شرایط ورود به دوره و در پرستاران، گرفتاریهای خانوادگی بوده است.

مریبان عوامل دیگری را نیز ذکر کرده‌اند، مانند: کافی بودن دانش و مهارتهای خود و عدم نیاز به شرکت در دوره‌ها، جالب نبودن موضوعات آموزشی، دور بودن محل تشکیل کلاسها و انجام دادن مطالعات شخصی.

نتایج بدست آمده از پرسش «چه عواملی باعث خواهد شد که پرستاران شاغل در آینده در دوره‌های آموزشی شرکت کنند.» اختلاف نظری در بین پاسخهای دو گروه را نشان نمی‌دهد. مهمترین عامل به نظر دو گروه نمونه، هماهنگ بودن موضوعات جدید آموزشی با عملکرد بخصوص پرستار است و کم اهمیت‌ترین آن کوتاهی مدت دوره است.

با در نظر گرفتن هدف سوم این پژوهش، «تعیین تأثیر متغیرهایی نظیر وضعیت شغلی، اجتماعی و اقتصادی بر میزان نگرش و انگیزه پرستاران و مریبان» یافته‌های پژوهش تأثیر یا عدم تأثیر متغیرها را بر نگرش و انگیزه نمونه‌ها مشخص می‌کند، یعنی بعضی از مشخصات شغلی و اجتماعی و اقتصادی مانند سن، وضعیت تاهل، تعداد فرزندان زیر سن دبستانی، مدرک تحصیلی اولیه، سنوات کاری، سمت کاری و دروس تدریس شده توسط مریبان بر تعداد عوامل انگیزه‌ساز، مؤثر هستند.

در مورد تأثیر مشخصات فوق بر میزان علاقه و نگرش نمونه‌ها، چنین نتیجه‌گیری شده است که متغیرهایی مانند سن، تعداد فرزندان و سنوات کاری، در مریبان مؤثر نبوده، ولی در پرستاران بطور معکوس، تأثیر داشته است. یعنی با افزایش سن تعداد فرزندان و سنوات کاری از نگرش پرستاران نسبت به شرکت در دوره‌های آموزشی کاسته می‌گردد.

در رابطه با فرضیه شماره ۱ پژوهش، نتایج حاصله نشان می‌دهد که پرستاران و مریبان در برنامه‌های آموزشی شرکت کرده‌اند ولی همه نمونه‌ها شرکت نداشته‌اند، به هر حال یافته‌های پژوهش فرضیه شماره یک را مردود می‌سازد.

در رابطه با فرضیه شماره ۳، یافته‌های این پژوهش نمایانگر آن است که این فرضیه مورد قبول واقع شده است، آزمون آماری نیز وجود اختلاف معنی‌دار را میان نگرش و انگیزه

از آنان درخواست می‌کرد که پرسشنامه را تکمیل کنند و بعد از چند روز بار دیگر مراجعه و پرسشنامه‌های تکمیل شده را دریافت می‌داشت. نوع اعتبار علمی، اعتبار محتوی بوده است و جهت کسب اعتماد علمی ابزار گردآوری داده‌ها از آزمون مجدد^۲ استفاده شده است.

نتیجه‌گیری نهائی از یافته‌ها:

با در نظر گرفتن هدف کلی این پژوهش که عبارت است از بررسی و مقایسه نگرش و انگیزه پرستاران و مریبان شاغل در بیمارستانهای یاد شده، پیرامون آموزش مداوم پرستاری در ۵ سال اخیر، یافته‌های این پژوهش بیانگر آنست که هر دو گروه دارای نگرش مثبت و انگیزه جهت شرکت در دوره‌های آموزش مداوم پرستاری بوده و آن را ضروری برای هم سطح نگاهداشتن حرفه خود با تغییرات حاصله و پیشرفت در آن می‌دانند.

با توجه به هدف شماره یک این پژوهش که مشخص نمودن نوع و میزان نگرش پرستاران و مریبان شاغل است هر دو گروه مورد پژوهش از نگرش مثبتی برخوردار بوده‌اند. در مورد سئوالاتی که مطرح شده است، اختلاف معنی‌داری در دو گروه مشاهده نشده است. فقط در یک مورد، (یعنی آگاهی حرفه‌ای پرستاران بدون مطالعه و آموزش برای انجام وظایف حرفه‌ای آنان کفایت نمی‌کند) مریبان نگرش مثبت تری را از خود نشان داده‌اند.

در مورد اینکه دوره‌های آموزش مداوم پرستاری باعث پیشرفت حرفه‌ای پرستاران می‌گردد و یا شرکت در دوره‌های آموزشی باید باعث ارتقاء مقام و رتبه استخدامی شود، هر دو گروه با آراء زیادی با آن موافق بوده‌اند، و لذا فرضیه شماره ۲ مردود است.

با در نظر گرفتن هدف دوم پژوهش، یعنی مشخص کردن انگیزه دو گروه، نوع انگیزه‌ها در هر دو گروه تقریباً یکسان بوده است و همگی ارضای اشتیاق ذاتی و علاقه جهت کسب دانش و مهارتهای حرفه‌ای جدید را انگیزه شرکت در دوره‌های آموزش مداوم پرستاری دانسته‌اند.

در مورد کمترین انگیزه مریبان، «رهایی از مسئولیت منزل و کار»؛ و پرستاران «ترس از طرد شدن توسط دیگران» را ذکر کرده‌اند. مهمترین عامل عدم شرکت در دوره‌های آموزشی را،

مربیان و پرستاران را، نسبت به شرکت در دوره‌های آموزش پرستاری نشان داده است. در این آزمون مربیان از نگرش بیشتری برخوردار بوده‌اند.

موارد استفاده در پرستاری:

در کشور ما مسائل و مشکلات زیادی در زمینه آموزشهای بعد از دوره آموزش پرستاری عمومی مخصوصاً در پرستاران شاغل وجود دارد. یافته‌های این پژوهش نکات مجهولی را روشن می‌سازد. از جمله:

علاقه زیاد و نگرش مثبت پرستاران شاغل نسبت به شرکت در دوره‌های آموزش مداوم پرستاری است. همچنین نوع انگیزه و عواملی است که سد راه یادگیری آنها شده زیرا پرستاران علاقه و اشتیاق خود را جهت هم سطح نگاهداشتن مهارتهای خود با تغییراتی که در سیستم بهداشتی و مراقبتی بطور مستمر جریان دارد از خود ابراز داشته‌اند.

از یافته‌های این پژوهش مسئولین پرستاری آموزشی بیمارستانها و مسئولین پرستاری یا رؤسای مراکز عالی آموزش پرستاری می‌توانند در جهت شناخت نیازها و انتظارات آموزشی پرستاران استفاده کنند و برای سوق دادن آنها به سوی آموزش مادام‌العمر و مطالعه مداوم گامهای مؤثری بردارند، تا از این راه کیفیت خدمات پرستاری به صورت مطلوب درآید.

از طرف دیگر تغییرات و برنامه‌ریزی‌های پرستاری، غالباً در سطوح بالا و بدون در نظر گرفتن نظرات و عقاید پرستارانی که با بیماران تماس مستقیم دارند و حافظ جان و سلامتی بیماران در سه شیفت هستند، صورت می‌گیرد. به ندرت این برنامه‌ها خواستها و نیازهای آموزشی آنها را پاسخ می‌گوید.

این پژوهش نشان می‌دهد که پرستاران در تمام سطوح نیاز به کسب دانش بیشتر و مهارت حرفه‌ای دارند. چنانچه امکانات فراهم گردد، پرستاران آمادگی برای آموزش بیشتر را دارا هستند.

گذشته از آن از طریق یافته‌های پژوهش می‌توان به نگرشهای منفی پرستاران نسبت به آموزش مداوم پرستاری آگاه شد، و عواملی را که باعث دوری آنها از آموزش مداوم می‌گردد، در حد امکان از میان برداشت، به علاوه با توجه به نقاط ضعف می‌توان انگیزه مثبت در آنها ایجاد کرد تا بتوانند با علاقه هرچه تمامتر به آموزش مداوم در رشته‌های بخصوص تخصصی پرستاری مشغول گردند.

مسئله دیگری که از یافته‌های این پژوهش توسط مسئولین آموزش پرستاری در دوره بعد از تحصیلات اولیه استنباط می‌شود این است که از نتایج این پژوهش می‌توان در برگزاری دوره‌های بازآموزی دروس تکمیلی برای پرستاران معادل لیسانس، آموزش ضمن خدمت و دوره‌های دانشگاهی رسمی استفاده کرد، گذشته از آن یکی از وظایف مسئولین پرستاری بیمارستانها، فراهم کردن امکانات آموزشی و محیطی است که در آن آموزش و فراگیری به طور مستمر تحقق یابد. لذا نباید از اهمیت نقش خود در آموزش مداوم پرستاران غافل باشند.

از یافته‌های این پژوهش چنین برمی‌آید که امکانات آموزشی مداوم برای پرستاران و مربیان در مؤسسات، به صورت بسیار ناچیزی وجود دارد و این خود مشکلاتی را ایجاد می‌کند. لذا مسئولین پرستاری در بیمارستانها و رؤسای مراکز عالی پرستاری، با توجه به این یافته‌ها و با آگاهی از علاقه و اشتیاق پرستاران برای شرکت در دوره‌های آموزشی می‌توانند با تشویق و شناخت نیازهای آموزشی آنها، دوره‌های آموزش مداوم را در زمان مناسب، مدت مناسب و موضوع مورد نیاز افراد، برنامه‌ریزی کنند تا پرستاری به عنوان حرفه‌ای پویا و با قدرت، وظایف مقدس خود را در جامعه مبتنی بر ارتقاء سطح سلامت جسمی، روانی و اجتماعی افراد انجام دهد و بتواند صلاحیت حرفه‌ای خود را حفظ کند.

فهرست منابع مورد استفاده پژوهشگر در دفتر کمیته نشر دانشکده موجود است

Hospital nurses and nursing educators' attitudes and motivation to continuing education in educational hospitals affiliated to Ministry of Health and Medical Education

Manizhe vali*, Mahmonir Bani Asad**, Monirsadat Seidbagher Maddah***, Parviz Kamali****

*Ms in Public Health Nursing

**Ms in Psychiatric Nursing

***Ms in Nursing Education

****Ms in Statistic

Extract

Complications and difficulties in modern nursing resulted in a need of continuing education and familiarity with new developments in Biological and Social sciences. This need is responded by participation in educational courses in organizations and high educational institutes. Based on this trend and the observable and continually changes in nursing care methods; providing a high level caring services would be impossible without proficient nurses. By improving knowledge and providing health services as same as other medical professions and social revolutions nurses could show their efficiency and capabilities. This issue would be possible by nurses' participation in continuing education through the professional life.

Keywords: Nursing; Continuing Education; Caring